

A TÖRVÉNY NEGYVENHÁROM KAPUJA

Vásárhelyi Antal kiállítása

A Nagy-Küküllő déli partján fekvő Reichsdorf, szászul Rechesdref, sőt Rexestref lutheránus templomában nem régiben fölfedeztek egy ötven négyzetméteres Utolsó ítélet freskót.

Reichsdorf magyarul Riomfalva. Nagy-Küküllő németül Grosse Kokel. Román megnevezések: Richiş, valamint Târnava Mare.

Az istenházát körülvevő tér és a vésett kövek egy lerombolt vagy békésen széthordott erődre emlékeztetik az odavetődő vándort.

Az erdélyi Szászföldön minden idő és érintés. És mindenki szellem.

De nem azért gyűltünk itt össze, hogy az emberi civilizációk eltűnéséről, vagy drámai átváltozásáról okoskodjam.

Mégsem tudom elhallgatni a minapi találkozásomat Kolozsváron egy szép restaurátor lánnyal, akivel sohasem beszéltem korábban. Látni bizonyára láttam őt, ráadásul színpadon, de ezt sehogyan sem tudom felidézni. Mert talán nem is őt láttam, hanem a szerepet, amiben elrejtőzött, de ezt most hagyjuk, nem menjünk ilyen messzire, jóllehet a látás átalakulását mindenképpen szóba szeretném hozni a továbbiakban.

Az egykori színészlány most hivatásos restaurátor, és a reichsdorfi, szászul rechesdrefi, sőt rexestrefi, magyarul riomfalvi, románul richiş – az időről csak dadogva tudunk beszélni! – szent hajlék nagyszabású képkompozícióját hívja elő a kőfal, a habarcs és a mészvívvel összekevert porfesték emlékezetéből.

Amikor fölkapaszkodik az ingadozó, kevés pénzből fölállított magas állványzatra, Jákob létrájára gondol, mondta. És Jákob birkózására az angyallal. A küzdelem végén, veresége beismeréseként az angyal ellenfele nevét Jákobról Izraelre cserélte, és így véglegesen és visszavonhatatlanul beleírta őt a nagy elbeszélésbe.

Amikor visszajön a falon a kép, én is valami hasonlóban részesülök, mondta a lány.

Visszajön a kép – ez a folyamatos jelenbe helyezett tüneményes tőmondat nyitotta meg előttem Vásárhelyi Antal képarchitektúráit. Be is léptem ezekbe a kétdimenziós épületekbe, habozás nélkül.

Nos arról szeretnék beszélni, de helyesebb, ha azt mondom, arról szeretnék tanúságot tenni, hogyan jön elő a kép, az egyetlen és láthatatlan a Várhelyi Antal-geometriában.

Egy lehetséges Vásárhelyi Antal-szótár címszavait hívom segítségül, itt találjuk meg a QR-kód mögött. Negyvenhárom javaslat, a kiállított képek számával megegyező. Negyvenhárom: prímszám. Csak önmagával és eggyel osztható. Amiképpen Isten is: nem osztható, csak önmagával és az emberrel. És amiképpen az ember: csak egy másik emberrel és Istennel.

A térrajz, az architektúra kétdimenziós felületre vetítése a tiszta köztesség. Valami létező eredetire utal, amely vagy a múltban, vagy pedig a jövőben van, és a lehetetlen lehetősége érzékelésében részesít.

Az eredetiről nem lehetséges képet alkotni, mert az mindenestől fogva láthatatlan. De hát a szobrot sem „láthatjuk”, és még a legegyszerűbb tárgyat sem.

A legegyszerűbb dolgok is el vannak rejtőzve előlünk valóságuk megragadhatatlan komplexitásában.

Nem látható a ház, és nem látható az ember. A ház viszont visszhangzó otthonunk, a másik ember pedig, vagy még inkább a többiek, önmagunk megosztásának és megtapasztalásának az egyetlen lehetősége.

A látás civilizációjában élünk, a vakságnál nem is leselkedik ránk nagyobb veszély.

Vásárhelyi Antal tér-eseményei „nézhetetlenek” és „láthatatlanok”. Magát az elbukott és megromlott nézést tematizálják. Helyette a szemlélődést és az útra kelést javasolják. Oly módon például, hogy végtelen lehetőségét kínálják az útvesztésnek, de nem valamiféle elegáns és önszerető nihil, hanem az egyetemes jelen visszhangos terében.

Vásárhelyi Antal egyetlen idő megismerésére szánta el magát: ez pedig a jelen idő. Mert egyedül ez létezik valójában. A Van és a Vagyok megtapasztalható és kiismerhetetlen.

Szkenográfiai írtam korábban Vásárhelyi Antal rajzairól. Azaz várakozó helyszínek. Arra várnak, hogy történjen valami. Pontosabban, hogy mi magunk történjünk meg bennük. Paradox módon a táblakép odahagyására szólítanak fel, a térérzékelés kockázatának fejében.

Valamennyi kiállított kép a törvény kafkai kapuja. Aki nem „lép be”, semmit sem lát; aki belép a mindenség tapasztalatában részesülhet.

Az önmagára szorító kép a nézés rabjává tesz és mozdulatlanságra ítél. Az a kép, amely nem kerget el maga mellől a lehetetlen lehetőségeinek a feltárására, nem egyéb, mint bálványkép. Az ábrázolás-tiltások és kétségbeesett képrombolások szándékuk szerint megnyitják előttünk, sőt hangzó otthonunkká teszik egyetlen lakóhelyünket: a rejtőzködő Univerzumot.

Ebben az értelemben az életbevágó képek óhatatlanul képromboló gesztusok is egyszersmind.

Vásárhelyi Antal szelíd ikonoklaszta.

Ezekkel a képekkel találkozáskor mi magunk válunk végre látottakká a Nem Látható színe előtt. Azaz valóságossá leszünk, nem csak önmagunk számára.

Valóságossá lenni, más szóval: megtörténni – ennyi volna életfeladatunk summája.

Angyallal viaskodunk, amiképpen a szép restaurátor lány, legalábbis erről nem volna szabad lemondanunk. A mérhetetlent öleljük át, mint a szerelemben.

A mozdulatlan szemlélődés nem egyéb, mint az esszencializált mozgás.

Mindezt azért mondom – és most fel is tartóztatom magam, hogy tovább folytassam! –, mert ez a keletkezésében, alakulásában és kimozdulásaiban olyannyira egységes és fáradhatatlan életmű a szerzetesi magányt felidéző eltökéltségével és monomániájával csaknem egyedülálló javaslatot tesz a valóság, az idő, a hangzó Univerzum spirituális bejárására.

Mutasd magad, hajolj közel, lépj hátrább, lépj bennebb, fáradj be, indulj el – ezek a megszólítások érnek bennünket, ha megállunk Vásárhelyi Antalnak az idő másik odalát visszhangoztató tereibe.

Van másik oldal.

A képek nyitva állnak, a kiállítást megnyitom.